

לראות או לא לראות

// ניר קיפניס

תודעת אויב

"חטיפה בשם אללה", ב', 21:00, ערוץ 1

מי שמבקש לבסס, בצער רב, את הקביעה שלפיה דר' השיח הישראלי-פלסטיני הוא דר' שיח של חירשים, מוזמן לצפות בסרט התיעודי החזק הזה שבו מתאר יורם כהן, כתב השטחים של ערוץ 1 את המציאות ברחוב הפלסטיני סביב חטיפת שלושת הנערים שהובילה בעקיפין למערכת "צוק איתן" בקיץ שעבר.

אני מקווה שלא אשמע כמי שמבין מדי לליבם של הרוצחים, ודאי לא כמי שמחפש נסיבות מקלות למעשה הנורא, אבל מי שרוצה להבין את הלך הרוח ברחובות חברון למשל, חייב לצפות בסרט הזה. סוגיית האסירים היא עניין קיומי עבור הפלסטינים, היא מגיעה כמעט לכל בית מקומי. אני מניח שרבים יתקוממו על ההשוואה, אבל לפחות מבחינת היותה נטועה בלב כל, היא מזכירה את היחס הישראלי החם והמחבק ללוחמי צה"ל. מבחינה עובדתית, ראו הפלסטינים כי מכל הדיבורים, היחידים שהובילו לשחרור רחב היקף של אסירים, הם אנשי החמאס שחטפו את גלעד שליט.

מכאן נולד הצורך לבצע עוד פיגועי חטיפה שמבחינת האינטרס הפלסטיני, "שוויים" הרבה יותר מפיגועים שזורעים רק מוות.

זה לא סרט קל לעיניים ישראליות, אבל מי שרוצה להבין את המצב לאשורו (אפילו בשביל מה שמכונה בצה"ל "תודעת אויב"), חייב לצפות בסרט הזה בעיניים פקוחות לרווחה. הבעיה היא שבתום הצפייה, בין אם הצופה הוא מאלה שחושבים שצריך להיכרע עם אויבינו ובין אם מדובר בצופה שדורש לאסור עליהם מלחמת חורמה, קשה להשתחרר מהתחושה שאנחנו לא ממש פועלים בחוכמה ובנחישות - באף אחת משתי הדרכים.

בדד אלך

"לבד", ב', 20:30, ערוץ ההיסטוריה

הכי קרוב שיש להישרדות אמיתית: 12 גברים מפורזים בנקודות שונות על פני חצי-אי בקנדה, מקום מושבן של חיות טרף (דובים, פומות ועוד), אקלים קר וגשום ומעט מזון שצריך לדעת כיצד לצוד או ללקט. בסדרה הזאת אין קשר בין "השורדים" ועיקר התיעוד שלהם הוא תיעוד עצמי, משהו בין "מחברים" ל "פרויקט המכשפה מבליר". אם הפרק הראשון של הסדרה החדשה הפגיש אותנו עם דמויות וליווה את צעדיהם הראשונים בשטח, כשהרעב והקור עדיין לא נותנים בהם את אותותיהם, הרי שהפרק השני כבר מתקרב לדבר האמיתי וחלק מן השורדים מתחילים להתיימש ממשימתם - בריאליטי הכי ריאליסטי על המסך.

הכי קרוב שיש להישרדות אמיתית: 12 גברים מפורזים בנקודות שונות על פני חצי-אי בקנדה, מקום מושבן של חיות טרף (דובים, פומות ועוד), אקלים קר וגשום ומעט מזון שצריך לדעת כיצד לצוד או ללקט. בסדרה הזאת אין קשר בין "השורדים" ועיקר התיעוד שלהם הוא תיעוד עצמי, משהו בין "מחברים" ל "פרויקט המכשפה מבליר". אם הפרק הראשון של הסדרה החדשה הפגיש אותנו עם דמויות וליווה את צעדיהם הראשונים בשטח, כשהרעב והקור עדיין לא נותנים בהם את אותותיהם, הרי שהפרק השני כבר מתקרב לדבר האמיתי וחלק מן השורדים מתחילים להתיימש ממשימתם - בריאליטי הכי ריאליסטי על המסך.

טל ניצן

- **מגורים:** תל-אביב
- **מצב משפחתי:** אם לשני ילדים
- **השכלה:** תואר ראשון בתולדות האמנות ובלמודים ספרדיים ולטינו-אמריקנים, ותואר שני בספרות כללית והשוואתית
- **ספרים:** שבעה ספרי שירה ועתה ספר פרוזה
- **עוד משהו:** אחיה הוא הסופר והעיתונאי גבי ניצן

אם בהרבה מקרים, קודם נטויות אצל סופר העלילה ואז מתפתחות איתה בהדרגה גם הדמויות, ניצן מתארת תהליך הפוך. לדבריה, "יותר מהרעיון, הדמויות האלה הולכות איתי המון זמן. הדמות של אלכס הביישן והשתקן, הדמות של אלי, האם היחידנית שהיא לביאה בעיניי, הדמות של הנערה המיוסרת סיון והילד נועם, שעדיין מרי למקום הזה. במשך זמן רב, עוד לא היו להם שמות, אבל כן כל האפיונים והתכונות שלהם." מבחינה ביוגרפית, אף אחת מהדמויות אינה אני, אפילו כנראה לא הייתי סיון, אבל ארבעתם הם חלקים ממני והם פשוט חיכו שאכתוב אותם. הסיפור עלה מתוכן.

● **אילו תגובות קיבלת?** "אני מקבלת פניות מאוד מרגשות. כמו בשירה, גם פה התבוננתי פנימה כדי לכתוב ובכל פעם מפתיע אותי שאני מצליחה לגעת בפנים של אחרים מתוך ההתבוננות בפנים שלי, ולעתים בצורה חזקה. אנשים מרגישים כאילו כתבתי עליהם. אחת התגובות שהכי מרגשת אותי וחורה כמה פעמים, זה אנשים שאמרו שמה שהיה השתנה אצלם כהורים או כבנים ובנות להורים. פתאום הדיבור שספר יכול לחולל שינוי בעולם, מגיע מקוראים ומפתיע אותי עד אין מילים".

"ילד זו האישיות הכי אהובה, הכי דורשת הגנה ואנו רוצים לגונן עליה, בעוד שיכולת ההגנה שלנו מאוד מוגבלת. הידיעה של קוצר היד הזה, בשבילי היא משהו שמרגע שנכנסים להורות, נפרדים מהשלווה, מאשליית השלווה"

רואה שיש קשר הדוק מאוד בין נושאים והתעסקויות. דברים שמעסיקים אותי בצורה עמוקה ומתמשכת לאורך השירים שלי, באמת קיבלו הזדמנות לקבל טיפול אחר בפרוזה. יש גם קוראים שמכירים אותי כמסוררת וקוראים עכשיו את הרומן והם מצביעים על שירים שלי שהרומן התבשר בהם ואני רואה פתאום עד כמה הקשר הדוק ועד כמה הרומן ממשיך ומרחיב דברים שבמשך שנים עסקתי בהם בשירה".

הילדים בעולם' הצורך לגונן מתחדד ומחריף, גם בהיבט האנושי האוניברסלי, אבל גם בזווית המקומית, של לחוות את הקושי והפחד הזה בחברה המסוימת שלנו, מהבחינה שהיא נעשית דורסנית, כוחנית, קשוחה ונעדרת מקום לרגישות ופגיעות, ואלו תווים שיש בכל ארבע הדמויות בספר.

"דמויות שהולכות איתי הרבה זמן"

כאמור, זו הפעם הראשונה שניצן יוצאת לכתוב ספר פרוזה. ראשונה, אבל בהחלט לא היכרות ראשונה, כפי שהיא מתארת: "זה לא היה כזה חידוש גמור כי מיני כיוונים - בתרגום של עשרות ספרים, גם בעריכה של סדרה בהוצאת כרמל של פרוזה עברית, ובתחילת דרכי פרסומי סיפורים קצרים. "החידוש היה בעצם ההתחייבות לכתוב רומן. אני לא טיפוס שיטתי ומאורגן ומהבחינה הזו זה היה האתגר. כתבת שיר אף פעם לא היתה פרויקט - שיר ועוד שיר עד שזה מתגבש לספר ובשום שלב את לא מתחייבת. להשלים רומן, זה פרויקט".

● **את מוצאת דמיון בין הנושאים והסגנון בשירה ובפרוזה שלך?** "לא בהכרח מתוך החלטה ואג'נדה אבל בדיעבד אני

צנוורה, סתימת פיות והגבלה על יצירות ואמנים שלא מיישרים קו עם המשטר, הם ביטויים לתהליך שלא נולד בשבועות האלה, אלא מתרחש כבר כמה שנים. מירי רגב (שרת התרבות והספורט י.מ.), אינה העניין. זו שאלה הרבה יותר רחבה מתמיכה כספית או לא, אלא האווירה שבה נוצרת פה אמנות. והאווירה הזו חולה. זו לא קרקע שקל להצמיח ממנה אמנות. הרברים של מנהלת התיאטרון בספר מבטאים את החרדה שלי".

עלילת הספר כאילו מנותקת מכל מה שמסביב. לא פוליטיקה גדולה במרכזה, לא כלכלה או בעיות ביטחוניות, אלא חיייהם של אלי, אם חד הורית לילד קטן, שעוברת לגור בשכנות לאלכס, מורה למתמטיקה. ובכל זאת, האתגרים שהם ודמות נוספת של נערה מרוכזת בשם סיון, נתקלים בהם, תוך היכרות הרדית שמתגבשת בעלילה, מתחברים למשהו יותר כללי שמסביב, כפי שמתארת ניצן: "יש ברומן עיסוק משמעותי בהורות. אם לומר בפשטות, העולם קשה והחיים קשים ואחד המקומות הנהדרים לחסות ולהתנחם בהם זה אהבה. זה נושא מאוד עמוק בשירה שלי, וספציפית אהבה הורית, שאז הצורך לגונן נעשה הרבה יותר דחוף והכרחי. תמיד יש בו ממד טרגי, כי "ב'את כל